

Kako se poučava hrvatski jezik na satu Hrvatskoga jezika?

Različiti sadržaji u jeziku se najčešće izražavaju različitim jezičnim znakovima (*ruka* je jezični znak kojim se označuje gornji ljudski ud, a *noga* je jezični znak kojim se označuje donji ud koji služi za kretanje i stajanje). Različiti se sadržaji mogu izražavati i istopisnim (homografnim) ili istozvučnim (homofonim) znakovima, a o kojemu je značenju riječ prepoznajemo iz širega komunikacijskog konteksta (*lúk* 'zeljasta biljka' / *lúk* '1. svinut prut, 2. zakrivljena crta', *liš* '1. zeleni dio biljke, 2. tanak komad čega' / *liš* 'stražnji dio noge'). Razlike u značenju u hrvatskome standardnom jeziku izražavaju se i na pravopisnoj razini: ovisno o sadržaju kojega su nositelji, riječ ili skupina riječi pišu se velikim ili malim početnim slovom. Stoga se tomu problemu u pravopisnim priručnicima hrvatskoga jezika pristupa vrlo temeljito. Pišemo li *sunce* ili *Sunce*, *mjesec* ili *Mjesec*, *zemlja* ili *Zemlja*, *Lijepa naša* ili *Lijepa Naša*, *sveti Nikola* ili *Sveti Nikola*, *nova godina* ili *Nova godina* ovisi o sadržaju na koji se izraz odnosi. Pod navedeno pravopisno pravilo pripada i pisanje školskih i fakultetskih nastavnih predmeta te znanstvenih, stručnih ili kulturnih područja.¹

Pravopisom se propisuje da se obvezni ili izborni nastavni predmeti u službenim tekstovima ili dokumentima (svjedodžbama, e-dnevniku, indeksu, dokumentima povezanima s državnom maturom, pravilnicima i sl.) pišu velikim početnim slovom.

To je pravilo u imenima nekih predmeta jednostavno primijeniti, primjerice *Priroda i društvo*, *Elementi arhitektonskoga projektiranja*, *Osnove sociologije*, *Povijest političkih ideja*, *Uvod u računalnu znanost*. Dvojbe, međutim, postoje pri pisanju onih predmeta čiji je izraz podudaran s nazivom znanstvenoga, stručnoga ili kulturnoga područja koje se poučava u sklopu određenoga nastavnog predmeta, a iz širega konteksta nije jasno je li riječ o nastavnome predmetu ili području. Tako katkad zbunjuje treba li pisati *hrvatski jezik* ili *Hrvatski jezik*, *povijest* ili *Povijest*, *matematika* ili *Matematika*, *informatika* ili *Informatika*, *rimsko pravo* ili *Rimsko pravo*, *anorganska kemija* ili *Anorganska kemija*, *likovna kultura* ili *Likovna kultura* itd. Najčešće se problemi pojavljuju u kontekstima povezanima s: 1. nastavom i poučavanjem, 2. osobama koje se bave nastavom ili su stručnjaci za kakvo područje, 3. uporabom tih izraza u naslovima udžbenika, manifestacija, pismenih ili usmenih ispita te 4. državnom maturom.

¹ Zahvaljujemo svima koji su se Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje obratili za jezični savjet u vezi s tim problemom. Svi postavljeni upiti i primjeri iznimno su pomogli u oblikovanju ovoga članka.

Nastava se definira kao školska djelatnost kojom se organizira i provodi odgoj i obrazovanje učenika u skladu s nastavnim planom i programom, a nastavni predmet znanstvena je ili umjetnička disciplina prilagođena školskoj nastavi.² Školska ili fakultetska nastava organizirana je unutar kakva predmeta, pa se preporučuje pisanje, primjerice, *nastava Hrvatskoga jezika, nastava Matematike, nastava Likovne kulture* jer su to kraći i ustaljeni zapisi dužih izraza *nastava iz predmeta Hrvatski jezik, nastava iz predmeta Matematika, nastava iz predmeta Likovna kultura*. Uz osnovne, tj. obvezne predmete u školi se redovito organizira dodatna i dopunska nastava. Ti oblici nastave također su povezani s određenim nastavnim predmetom te se preporučuje pisati *dodatna nastava Povijesti, dodatna nastava Matematike, dopunska nastava Hrvatskoga jezika*. S obzirom na to da je održavanje nastave u sklopu nekoga predmeta podijeljeno na nastavne ili školske sate, također se piše *sat Hrvatskoga jezika, sat Matematike, sat Likovne kulture*, što su kraći i ustaljeni zapisi prema *sat iz predmeta Hrvatski jezik, sat iz predmeta Matematika, sat iz predmeta Likovna kultura*. Nastava iz pojedinoga predmeta održava se u učionici, a praktična se nastava održava u kabinetu. Povezano s navedenim pravilom preporučuje se pisati npr. *učionica Povijesti* ili *kabinet Kemije* jer su to kraći zapisi prema *učionica u kojoj se održava nastava iz predmeta Povijest* ili *kabinet u kojemu se održava praktična nastava iz predmeta Kemija*. Osim sveze *kabinet + imenica u genitivu* u istome se kontekstu može upotrebljavati i pridjevno-imenička sveza koja se piše malim početnim slovom, npr. *kemijski kabinet, informatički kabinet*.

Osobe koje poučavaju učenike ili studente nastavnomu gradivu jesu učitelji, nastavnici i profesori, a osobe koje su se školovanjem ili usavršavanjem osposobile za rad u kakvu području jesu stručnjaci. Učitelji, nastavnici i profesori poučavaju učenike ili studente nastavnomu gradivu u sklopu nekoga predmeta, međutim, s obzirom na to da su stručno za to osposobljeni, oni u sklopu pojedinih predmeta učenicima prenose stručna znanja iz određenoga područja. Kao što se piše *učitelj/učiteljica razredne nastave*, preporučuje se pisati i *nastavnik/nastavnica matematike, nastavnik/nastavnica povijesti, profesor/profesoric hrvatskoga jezika* jer se u tim kontekstima *matematika, povijest* i *hrvatski jezik* odnose na područja poučavanja, a ne na predmete.

Malim se početnim slovom, dakle kao naziv, također preporučuje pisati ta područja u naslovima udžbenika, manifestacija, natjecanja te pismenim ili usmenim ispitima. Iako su udžbenici namijenjeni za provođenje nastave nekoga predmeta, u njima se obrađuje određeno područje. Udžbenici uvijek imaju glavni naslov (npr. *Govori hrvatski, Čudesni svijet tehnike, Put u povijest*), a nakon glavnoga naslova navodi se namjena udžbenika prema nastavnome području. U tome se kontekstu preporučuje naziv nastavnoga područja pisati malim početnim slovom, npr. *udžbenik tehničke kulture, udžbenik hrvatskoga jezika*. Jednako se pravilo može primijeniti i u drugim kontekstima u kojima se označuje kakvo nastavno

.....
 nastava Hrvatskoga jezika
 = nastava iz predmeta Hrvatski
 jezik
 .....

² Izvor: *Proleksis enciklopedija* (<http://proleksis.lzmk.hr/>).

područje te pisati *ispit iz hrvatskoga jezika, ispit iz povijesti, ispit iz fizike, poučavanje matematike, poučavanje glazbene kulture, natjecanje iz hrvatskoga jezika, natjecanje iz geografije, natjecanje iz informatike.*

Provjera znanja na državnoj maturi provodi se za pojedinačne nastavne predmete te učenici nakon ocjene testova dobivaju rezultate o uspjehu koji su postigli. S obzirom na to da se na državnoj maturi polaže gradivo iz određenoga predmeta, u tome se kontekstu preporučuje pisati, primjerice, *državna matura iz Hrvatskoga jezika, državna matura iz Matematike, državna matura iz Engleskoga jezika.* To su kraći zapisi dužih izraza *državna matura iz predmeta Hrvatski jezik, državna matura iz predmeta Matematika, državna matura iz predmeta Engleski jezik.*

Pisanje velikoga ili maloga početnoga slova, ovisno o tome je li riječ o nastavnome predmetu ili području poučavanja, preporučuje se u službenoj komunikaciji, ponajprije u svim pisanim tekstovima ili dokumentima kakve obrazovne ustanove (škole ili fakulteta) ili kakva službenoga tijela koje planira i organizira provedbu obrazovanja.

veliko početno slovo: nastavni predmet	malo početno slovo: znanstveno ili stručno područje
nastava Hrvatskoga jezika / nastava Matematike / nastava Likovne kulture / nastava Tehničke kulture / nastava Informatike	nastavnik hrvatskoga jezika / učiteljica matematike, nastavnica likovne kulture, nastavnik tehničke kulture
učionica/kabinet Informatike, učionica/ /kabinet Kemije, učionica/kabinet Fizike,	kemijski kabinet, informatički kabinet
dodatna nastava Biologije / dodatna nastava Povijesti / dodatna nastava Geografije	stručnjak za rimsko pravo, stručnjakinja za anorgansku kemiju
dopunska nastava Matematike / dopunska nastava Hrvatskoga jezika	udžbenik hrvatskoga jezika / udžbenik matematike / udžbenik tehničke kulture
sat Hrvatskoga jezika, sat Matematike, sat Biologije	natjecanje iz hrvatskoga jezika / natjecanje iz fizike
predavati Hrvatski jezik / predavati Rimsko pravo / predavati Geografiju	poučavanje hrvatskoga jezika, poučavanje povijesti, poučavanje biologije, poučavanje likovne kulture
državna matura iz Engleskoga jezika / državna matura iz Hrvatskoga jezika / državna matura iz Matematike	